

Konferanse: Gatener 2008

Den neste Gatenerkonferansen skal avholdes i Oslo den 22–24. april 2008 med tema: Perspectives on outreach work in Europe reaching youth at risk working towards social inclusion. Gatener 2008 er en europeisk konferanse om oppsøkende sosialt arbeid med fokus på tidlig intervensjon og arbeid med risikoutsatte unge i alderen 13–25 år. Målgruppen for konferansen er praktikere, planleggere/politikere og forskere som interesserer seg for oppsøkende ungdomsarbeid. Se www.outreachwork.no for mer informasjon og registrering.

Elin Bye

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)
PB 565 Sentrum, 0105 Oslo
E-post: ekb@sirus.no

Rapport från Sverige

Staten omorganiserar

I november beslöt sig den svenska regeringen äntligen för vad som skulle ske med Alkoholkommittén och Mobilisering mot Narkotika. Sedan tidigare hade man avisert at dessa kommittéer inte skulle finnas kvar efter årsskiftet, men man hade inte tydligt formulerat vilka som skulle axla ansvaret för deras aktiviteter. Svaret blev att man vid Socialdepartementet etablerade dels en s.k. särskild funktion inom departementet, kallad ANT-sekretariatet, och till dess hjälp ett interdepartementalt råd för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor, kallat SAM-ANT. Sekretariatet består av handläggare från Socialdepartementet, medan rådet leds av folkhälsoministerns statssekreterare. I huvudsak innebär denna förändring att Social-

departementet i fortsättningen inte kommer att agera som en interventionsaktör, utöver dess roll som finansär.

Denna nyordning har också inneburit att andra statliga myndigheter har fått nya uppdrag. Merparten av Alkoholkommitténs uppgifter har lagts över till Folkhälsoinstitutet och Mobilisering mot Narkotikas verksamhet har delats upp mellan just Folkhälsoinstitutet, Kriminalvården och Socialstyrelsen. I nuläget finns det många oklarheter, i synnerhet då beslutet fattades i mitten av oktober och sedan verkställdes till årsskiftet.

Den kritik som framlagts offentligt angående nyordningen har framför allt berört Mobilisering mot Narkotika. Dels har den förre narkotikasamordnaren Björn Fries gått till angrepp mot att beslutet innebär en återgång till ett mer uppdelat förhållningssätt till narkotikabekämpning, i och med att frågan inte längre samordnas från en central kommitté. Tillika har tre forskare från Malmö högskola – Björn Johnson, Leili Laanemets och Bengt Svensson – reagerat mot att den nya politiken sannolikt kommer att innebära mindre av forskningsförankring i det narkotikaförebyggande arbetet, men kanske framför allt en återideologisering av narkotikafrågan, vilket inte gagnat svensk narkotikapolitik historiskt.

Hela debattartikeln går att läsa här:

<http://www.expressen.se/debatt/1.999763/regeringen-offrar-narkomanernas-liv>

Socialstyrelsens utvärdering av statligt utvecklingsstöd till kommunerna

Socialstyrelsen har haft som uppdrag att utvärdera statens utdelning av utvecklingsmedel till kommunerna för att förebygga missbruk. Under 2007 rörde det sig om ca 350 miljoner kronor. I huvudsak har medlen fördelats i öppenvårdsprojekt (17 miljoner), alkohol- och narkotikaförebyggande åtgärder (95 miljoner) och stöd till utveckling av vården för personer med tungt missbruk (242 miljoner). För öppenvårdsprojekten har ungdomsgruppen stått i fokus vilket även kan sägas om de förebyggande åtgärderna. I synnerhet har regeringsuppdraget fokuserat tyd-

ligare på stöd till tidiga insatser, vilket också har inneburit en ökning av medel till denna typ av insatser. Insatserna för vård och behandling har i huvudsak koncentrerats till åtgärder för att förbättra den s.k. vårdkedjan, men också till utbildning i klientbedömning. Socialstyrelsens bedömning är att det är viktigt att regeringen i framtiden försöker stödja dessa verksamheter med utvecklingsmedel även i framtiden, men att man i högre grad än tidigare försöker minska spridningen av projektområden.

Kokainbruket i Sverige

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) publicerade nyligen en omfattande rapport om kokainmissbruket i Sverige. Rapporten konstaterar att kokain fortfarande är en relativt ovanlig drog i Sverige, åtminstone vid en jämförelse med andra europeiska länder. Emellertid pekar de datamaterial som analyserats på att användningen av preparatet har ökat sedan 1990-talet. Av de olika material CAN har haft tillgång till framstår bilden av kokain som en drog som används i särskilda kontexter. I synnerhet är drogen fortfarande förknippad med bar- och nattklubbssmiljö och därmed är det också logiskt att kokainet framför allt återfinns i stadsmiljöerna. Det är dessutom en drog som i första hand missbrukas av män. Slutsatsen av studien är att vi idag ännu inte har en särskilt omfattande kunskap om kokainmissbruket i Sverige, men att detta i viss mån försvåras av att de som kan betraktas som genomsnittliga användare är rekreativbrukare som dessutom är väletablerade medborgare och därmed sällan kommer i kontakt med olika samhällsinstitutioner.

Ny forskning

Vid avdelningen för klinisk alkoholforskning på Lunds universitet bedrivs sedan ett antal år tillbaka forskning kring överdosering av heroin. I en nyligen publicerad studie har Anders Håkansson m.fl. analyserat en population som består av patienter som har haft överdoser med icke-dödlig utgång.

Deras analyser visar att en viktig riskfaktor för detta utfallsmått är låg impuls kontroll, men också ett antal socioekonomiska determinanter.

Håkansson, A. Schlyter, F. & Berglund, M. (2008) Factors associated with history of non-fatal overdose among opioid users in the Swedish criminal justice system. *Drug and Alcohol Dependence* 94: 48–55.

I samband med ett forskarsymposium om lokalbaserat alkoholförebyggande arbete i Australien 2005 beslutade tidskriften *Substance Use & Misuse* att publicera ett supplement med de viktigaste artiklarna från mötet. Publikationen av dessa artiklar drog dock ut på tiden, men i slutet av 2007 kom supplementet till sist. Här återfinns ett flertal artiklar som baseras på svenska projekt; bland de svenska författarna återfinns Sven Andréasson, Per Blanck, Richard Bränström, Anna-Karin Danielsson, Johanna Gripenberg, Gunnel Hensing, Stig Larsson, Anders Romelsjö, Elisabet Sjöström, Fredrik Spak, Martin Stafström och Eva Wallin.

Substance Use & Misuse, Special Issue on Proceedings of the 6th Kettil Bruun Symposium on Community Action Research, Perth, Mandurah, Australia, February 28-March 3, 2005. Vol. 42, no. 12–13, 2007.

Birgitta Kimber har genomfört en utvärdering av SET (Social och Emotionell Träning). I denna första forskningsartikel framkommer det att de elever som genomgått denna intervention visar sig få en bättre mental hälsa än jämförelsegruppen. Däremot pekar inte resultaten på att sociala färdigheter utvecklas i snabbare takt. Vidare visade analyserna att SET har en signifikant förebyggande effekt på alkoholkonsumtion.

Kimber, B., Sandell, R. & Bremberg, S. (2008): Social and emotional training in Swedish classrooms for the promotion of mental health: results from an effectiveness study in Sweden. *Health Promotion International*, doi:10.1093/heapro/dam046.

Marika Holmqvist har sammanställt en större enkätstudie riktad till legitimerad vårdpersonal. Studien visade att ca hälften av alla läkare diskuterade alkohol ofta med

sina patienter, medan motsvarande siffra för sjuksköterskor var ca en fjärdedel. Läkarna poängterade att avsaknaden av en väl utbyggd öppen alkoholistvård var en begränsande faktor för att diskutera alkoholvanor med många patienter. Bland sjuksköterskorna efterfrågade man mer tid till hälsoorienterat arbete för att kunna ägna sig åt alkoholförebyggande samtal.

Holmqvist, M., Bendtsen, P., Spak, F., Romelsjö, A., Geirsson, M & Nilsen, P. (2008): Asking patients about their drinking. A national survey among primary health care physicians and nurses in Sweden. *Addictive Behaviours* 33: 301–314.

Martin Stafström,

Institutionen för Hälsa, Vård och Samhälle,
Sektionen för Socialmedicin och Global Hälsa,
UMAS, SE-205 02 Malmö, Sverige
E-post: Martin.Stafstrom@med.lu.se

Rapport från Finland

Var skattesänkningen på öl år 2004 det grövsta misstaget?

Efter alkoholskattesänkningen år 2004 är det många – undertecknad inberäknad – som har menat att sänkningen på de starka alkoholdryckerna med hela 44 procent var den förra regeringens största alkoholpolitiska misstag. Också de dramatiskt ökade alkoholskadorna har ofta förknippats framför allt med skattesänkningen på de starka dryckerna.

En som varit av annan åsikt är forskaren Harold Holder från USA, som redan i ett tidigt skede sade att framför allt skattesänkningen på öl var ett misstag som borde åtgärdas. Som argument för det framförde han bland annat att ölet är ungdomarnas dryck.

De ungas berusningsdrickande har dock minskat på senare tid och ölskatten i Finland är fortfarande bland de högsta i EU. Hade Harold Holder alltså fel? Utgående från färsk statistik från Produkttillsynscentralen förefaller det kanske snarare tvärtom.

Det främsta syftet med alkoholskattesänkningen år 2004 var att förhindra en alltför stor införsel av alkohol från utlandet. Den Europeiska unionen upphävde år 2004 Finlands specialtillstånd att begränsa turisternas införsel av alkohol för eget bruk, och Estland blev samma år ny medlem i unionen. Den dåvarande regeringens experter föreslog en skattesänkning på alkoholen, som enligt experternas beräkningar skulle leda till att den oregistrerade konsumtionen av alkohol bara skulle öka med ca en tredjedel. Relativt snabbt stod det dock klart att experterna hade räknat fel och att alkoholskattesänkningen hade varit alltför stor. Idag beräknas den oregistrerade konsumtionen vara bara ca 5 procent högre än den var året innan alkoholskattesänkningen och lägre än den var på mitten av nittioalet. Den registrerade konsumtionen har i stället som en konsekvens av alkoholskattesänkningen vuxit kraftigt, vilket i praktiken betyder att nästan hela början av de ökade alkoholskadorna kan tillskrivas ökningen i den registrerade konsumtionen. Men utgående från uppskattningen av resenärernas ölinförsel ser det ut som om skattesänkningen på öl möjligen skulle ha varit det allra värsta misstaget. Från år 2003 till år 2007 har införseln av öl minskat från 28 miljoner liter till enbart 22 miljoner liter.

Statistiken ovan är tagen ur Produkttillsynscentralens och Stakes pressmeddelanden som finns tillgängliga på http://www.sttv.fi/ylo/tiedotteet_frameset.htm

De alkoholrelaterade skadorna fortsätter öka

Produkttillsynscentralen och Stakes har redan publicerat en förhandsuppskattning av en del av de alkoholrelaterade skadorna. Enligt de preliminära uppgifterna för år 2007 ökade antalet rattfyllerifall med nästan 7 procent. Antalet polisbesök i hemmen